

Prof. dr Marko Munjiza

ISTORIJSKI RAZVOJ PSIHIJATRIJE

**(Istorija pristupa duševno poremećenom čoveku i
shvatanja o duševnoj bolesti kroz istoriju i danas)**

Beograd, 2010. godine

**U susret stopedestogodišnjici Specijalne bolnice za psihijatrijska i neurološka
oboljenja „Dr Laza K. Lazarević“
U Beogradu 2011. godine**

*Knjigu posećujem prvom šefu Katedre za istoriju
medicine i profesoru na ovom predmetu na Medicinskom fakultetu
u Beogradu prof. dr Jovanu Mijušković, dr Vojslavu Mihajlović,
dr Vladimiru Stanojević, prof. dr Zdenku Leventalu,
dr Đorđu Dragiću, dr Risti Jeremiću, dr Miloradu Dragiću,
dr Dušanu Mišoviću i prim. dr sci med dr Budimiru Pavloviću*

Prof. dr Marko Munjiza

Saradnici:

Prim. dr Dragiša Randelović

Doc. dr med sci dr Srđan Milovanović

ISTORIJSKI RAZVOJ PSIHIJARIJE

*(Istorija pristupa duševno poremećenom čoveku
i shvatanja o duševnoj bolesti kroz istoriju i danas)*

Prvo izdanje 2010

Recezeni:

1. Akademik prof. dr Vladeta Jerotić
2. Prof. dr Josif Vesel
3. Prof. dr Lubomir Erić
3. Prim. dr sci Budimir Pavlović

Glavni i odgovorni urednik:

Korektor:

Lektor:

Korice:

Na koricama je Reljef isklesan 300 godina pre n. e. Nalazi se u Narodnom muzeju u Atini i opisuje odnose prema zdravlju i bolesti, preuzeto sa <http://lgnovibecej.rs> i Beogradska tvrđava predstavlja [gradsku utvrdu](#) oko koje se razvio današnji [Beograd](#). Podignuta je početkom [prvog milenijuma](#) kao [palisada](#) sa [zemljanim bedemima](#), da bi se tokom [vekova](#) razvijala u [rimski kastrum](#) (II vek), [vizantijski kastel](#) (VI i XII vek), [srednjeevokovnu utvrđenu prestonicu srpske despotovine](#) (XIII i XV vek) i na kraju [austrijsko/osmanlijsku artiljerijsku utvrdu](#) (XVII i XVIII vek). Danas je svojevrsan muzej prošlosti Beograda i sa [Kalemegdanski poljem](#) čini jedinstvenu kulturno-istorijsku celinu u okviru [Kalemegdanskog parka](#). http://sh.wikipedia.org/wiki/Beogradska_tvr%C4%91ava

Copyright © i autor

Ova publikacija u celini ili delovima ne sme se umožavati, prešampavati ili prenositi u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvima bez dozvole autora ili izdavača, niti može biti na bilo koji drugi način ili bilo kojim drugim sredstvom distribuirana ili umožavana bez odobrenja izavača.

Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržava autor i izdavač po odredbama zakona o autorskim pravima

SADRŽAJ

Uvod.....	2
I RAZVOJ PSIHIJATRIJE DO XVIII VEKA (Od praistorije do renesanse).....	5
1. ANIMISTIČKO-MAGIJSKA FAZA, PRENAUČNA EPOHA U PSIHIJATRIJI.....	6
1.1. Stari vek-Grčka kultura i mislioci.....	6
1.2. Rimska kultura.....	8
1.3. Srednji vek.....	8
1.4. Vizantijska medicina.....	12
1.5. Srednjevekovna arapska medicina.....	
1.6. Period XVI i XVII veka.....	
2. EMPIRIJSKA FAZA.....	15
2.1. Naučna faza i humane reforme.....	10
2.1. Medicinsko--naučna borba tzv. psihičara i somatičara u Nemačkoj u 19. veku.....	18
2.2. Somatsko-cerebralna psihijatrija nemačkih anutora.....	19
2.3. Francuska psihijatrijska škola.....	20
2.4. Engleska psihijatrijska škola.....	23
2.5. Nemačka psihijatrijska škola u drugoj polovini 19. veka.....	18
2.6. Razvoj psihijatrije u Beču i u Austriji.....	
2.7. Istorijiski doprinos psihijatriji S. Freuda i psihoanalize.....	25
2.8. Ruska psihijatrijska škola.....	26
2.9. Anglosaksonska psihijatrijska škola.....	27
3. KRAĆI ISTORIJSKI PREGLED TERAPIJE U PSIHIJATRIJI.....	29
3.1. Istorijiski pregled psihofarmakoterapije.....	30
3.1.1. Primena biljnih lekova u psihijatriji.....	
3.1.1.1. Lečenje polenom.....	
3.2. Osvrt na istoriju psihoterapije.....	32
4. DOBITNICI NOBELOVE NAGRADE U PSIHIJATRIJI I DRUGA VAŽNA ISTORIJSKA DOSTIGNUĆA.....	33
4. UKIDANJE SPUTAVANJA, MEHANIČKE FIKSACIJE U PSIHIJATRIJI .	35
4.1. Iskustva u Galeeu.....	37
4.2. Period hospitalizacije.....	38
II REVIJALNI PREGLED ISTORIJE PSIHIJATRIJE POSLEDNJA ČETIRI VEKA.....	40
1. Sedamesti i osmanesti vek.....	41
2. Razvoj psihijatrije u devetnestom veku.....	41
2.1. Sveta Anastazija Frankolitija koja je bila lekar.....	
3. Razvoj psihijatrije u XX veku.....	43
3.1. Dinamska psihijatrija i razvoj psihijatrije do početka prvog svetskog rata.....	43
3.2. Razvoj psihijatrije u prvom svetskom ratu i između dva svetska rata.....	44
3.2.1. Lečenje malarijom.....	44
3.2.2. Lečenje snom.....	45
3.2.3. Elektroencefalografija.....	45
3.2.4. Lečenje konvulzijama.....	45
3.2.5. Insulinsko lečenje.....	45
3.2.6. Psihohirurgija.....	46
3.2.7. Hormonsko lečenje.....	47
3.2.8. Elektrošok.....	48
3.2.9. Alternativne metode.....	
3.2.9. Radna terapija.....	48
3.2.10. Anonimni alkoholičari.....	49
3.2.11. Radna terapija.....	
3.3. Psihijatrija u drugom svetskom ratu i posle rata.....	49
4. Kraći osvrt na razvoj psihijatrije van Evrope i Severne Amerike.....	

III ISTORIJSKI RAZVOJ POJEDINIH PRAVACA U TEORIJI

I PRAKSI PSIHIJATRIJE.....	60
1. Istorijske napomene u razvoju psihosocijalnog koncepta psihijatrije.....	61
1.1. Psihodinamska psihijatrija.....	65
2. Biološka psihijatrija.....	65
3. Istorijski osvrt na psihosocijalnu koncepciju psihijatrije.....	
3. Istorijski osvrt na psihijatrijsku klasifikaciju.....	66
4. Istorijski aspekti pojedinih kliničkih entiteta.....	67
4.1. Psihotični poremećaji.....	68
4.1.1. Shizofrenija.....	68
4.1.2. Afektivne psihoze.....	71
4.1.3. Paranoidna stanja.....	72
4.1.4. Nepsihotični poremećaji.....	75
4.1.5. Krizna stanja.....	75
4.1.6. Neurotski poremećaji.....	75
4.1.7. 1. Psihosomatske bolesti.....	76
4.1.8. 2. Poremećaji ličnosti.....	77
4.1.9. 3. Bolesti zavisnosti.....	78
4.1.10. 4. Mentalna retardacija.....	81
4.1. 11. Lista selektivnih sindroma u transkulturalnoj psihijatriji.....	
5. Istorijski aspekti primene epidemiološkog metoda u psihijatriji.....	81
6. Neki istorijski podaci iz ratne psihijatrije.....	83
7. Neki podaci iz istorije sudske, forenzičke psihijatrije.....	
7. Istorijski značaj devijacija u psihijatriji.....	86
8. Istorijat sociologije mentalnih poremećaja.....	
9. Kraći osvrt na socijalno-psihijatrijsku orijentaciju u psihijatriji.....	
10. Istorija umetnosti i psihijatrija («Patografija» - biografije i modeli iz literature).	
11. Istorijat dečije i adolescentne psihijatrije.....	
IV RAZVOJ PSIHIJATRIJE U SRBIJI I ZEMLJAMA U OKRUŽENJU (bivše jugoslovenske republike).....	93
V RAZVOJ PSIHIJATRIJE U SRBIJI.....	93
1. Hrišćanska tradicija.....	94
2. Srpska svetovana medicina.....	96
3. Manastirske bolnice u Srbiji.....	96
4. Ostali metodi lečenja u srednjevekovnom periodu.....	97
5. Rezime istorijskog razvoja srednjevekovne medicine u Srbiji.....	
6. Konvencionalna i narodna (etno)medicina u Srbiji u 19. i 20. veku.....	
7. Detogodišnjica rada Sekcije za istoriju medicine SLD.....	
8. Aktuelni problemi zaštite mentalnog zdravlja u Srbiji tokom 70-tih godina XX veka.....	103
1.8.1. Stacionarne psihijatrijske i neuropsihijatrijske ustanove.....	103
1.8.2. Vanbolnička neuropsihijatrijska zaštita.....	104
1.8.3 Ustanove za socijalnu zaštitu koje učestvuju u neuropsihijatrijskoj zaštiti.....	107
1.8.3.1. Ustanove za zbrinjavanje mentalno retardiranih osoba.....	107
1.8.3.2. Zbrinjavanje starijih osoba kojima je potrebna neuropsihijatrijska zaštita.....	108
1. 8.4. Kadrovi u psihijatrijskoj službi 1973. godine.....	108
VI SHEMATSKI PRIKAZ VAŽNIJH DATUMA U ISTORIJI PSIHIJATRIJI.....	
VII UMEMSTO ZAKLJUČKA	
IV LITERATURA.....	

Predgovor akademika prof. dr Radoja Čolovića, predsednika Srpskog lekarskog društva

Poslednjih decenija došlo je do brzog, u nekim oblastima skoro eksplozivnog razvoja medicine. Materija za koju se očekuje da je studenti usvoje narasla je do ogromnih razmera. U takvoj situaciji moralo je doći do žrtvovanja nekih „sporednih predmeta“ koji su se ranije izučavali. Od obaveznih oni su postali fakultativni a zatim su potpuno ukinuti kao predmeti na medicinskim fakultetima. Veoma retko na pojedinim predmetima predavači daju kratke napomene o istorijskom razvoju te grane medicine ili lečenja određene bolesti.

Rezultat toga je da studenti i diplomirani lekari nemaju ni osnovne predstave o istorijskom razvoju medicine, tako da mnogi veruju da je većina znanja koja su na medicinskom fakultetu stekli bila oduvek poznata.

Situacija nije bolja ni kod specijalizanata i posle diplomaca. I kod njih je istorijski razvoj pojedinih oblasti retko kad uključen u program nastave. Tako je ostalo da se o istorijskom razvoju medicine i njenih pojedinih grana lekari informišu iz čiste radoznalosti ili posebnog ličnog interesovanja.

Nakon što se oslobodio velikih obaveza u svakodnevnom radu i nastavi, profesor Marko Munjiza se prihvatio velikog posla da napiše istoriju psihijatrije. Da bi to postigao bilo je neophodno da prouči ogromnu literaturu o ovoj temi. Pored istorijskog razvoja psihijatrije u svetu, on je napravio istorijski pregled razvoja psihijatrije u Srbiji i drugim jugoslovenskim zemljama, što knjizi daje dodatnu vrednost. Za srpsku medicinu od naročite važnosti je što je profesor Munjiza obradio istoriju srpske psihijatrije od osnivanja prvih srpskih srednjevekovnih bolnica u Hilandar, Studenici, Visokim Dečanima i dr. sve do modernih vremena. Iz njegovog teksta očigledno je da je Srbija imala izvrsnu psihijatrijsku školu sa kojom se s pravom može ponositi.

Ova knjiga će biti dragoceno štivo ne samo za specijalizante psihijatrije i psihijatre već i druge lekare i radoznalce kojih interesuje istorija medicine i koji žele da svoje medicinsko obrazovanje prošire. Zbog toga ovu knjigu toplo preporučujem čitaocima a pre svega specijalizantima psihijatrije i psihijatrima.

U Beogradu 27.09.2009

Prof.dr Radoje Čolović

Predgovor i zahvalnost autora

Nemački lekar Johann Christinan Reil je prvi upotrebio zvanični stručni termin psihijatrija 1808. godine. Od tada je istorija psihijatrije – to je istorija njenih uspona ali i perioda njene stagnacije i dekadencije. Periodi kriza su gotovo zakonomerno zastupljeni; psihijatrija se razvijala ne samo upkos nego i zahvaljujući svojim krizama; Isto tako i shvatanje o mentalnom poremećaju menjalo se tokom istorije u zavisnosti od čitavog niza faktora. Namera nam je da u ovom tekstu damo kraći prikaz istorijskog razvoja savremene psihijatrije. Razvoj psihijatrije vezan je za razvoj ljudske civilizacije. Čini nam se da se ni u jednoj medicinskoj disciplini taj razvoj tako dobro ne reflektuje kao na razvoj psihijatrije. Nema nikakvih podataka o odnosu prema duševnim bolesnicima i njihovom lečenju iz preistorijskog perioda čovečanstva. Osnovni činioci koji su delovali na formiranje stava društva prema duševno obolelom su prvenstveno: 1. stepen razvoja materijalne osnove jedne društvene zajednice i 2. socijalna i ideološka nadgradnja društva (ideologija, filozofski pravci, religija i dr.).

Ljudska proslost je ogroman izvor podataka i sve nauke pa i psihijatrija su vezane za nju. Psihijatrija pri istraživanju društvenih i psihopatoloških pojava koristi mnoge primere iz proslosti da bi shvatila same pojave i njihove uzroke. Međutim sama istorijska nauka se razlikuje od psihijatrije i njome srodnih disciplina: arheologije, antropologije, filozofije, religije, sociologije i psihologije koje uglavnom samo posmatraju događaje, daju i uzroke. Psihijatrija pored toga to koristi kao materijal za pocetak proučavanja neke pojave. Ipak veza između ovih oblasti nauke, posebno istorije i psihijatrije je prejak i sigurno je da će tako i ostati. Stavovi društva prema duševnom bolesniku tokom istorije posebno su bila pod snažnim uticajem filozofije i religije. U nekim delovima sveta čak i danas ima shvatanja da je duševna bolest domen religije, a ne psihijatrije. Razvoj materijalne baze društva pratio je i razvoj nauke. U okviru ovog razvoja biologije i medicine sigurno su uticali i na razvoj shvatanja o mentalnoj bolesti. Ovaj razvoj nije tekao potpuno uporedo. Ovo je jedan od najvećih istorijskih problema psihijatrije. Opise pojedinih psihijatrijskih bolesti i pokušaja njihovog lečenja često se nailaze praktično u istom periodu kada se nailazi na opise slučajeva iz drugih medicinskih grana. Međutim, uvreženo je mišljenje da je razvoj psihijatrije zaostajao za istorijskim razvojem drugih medicinskih grana. Psihijatrija se u početku njenog razvoja može se smatrati kao samostalna disciplina, zatim postaje deo neuropsihijatrije, da bi se u drugoj polovini XX veka ponovo osamostalila. Sada se ponovo javljaju težnje da se ponovo veže za neurologiju kao deo nauke o ponašanju, tzv. neurosaens studije. U ranim periodima istorije uglavnom je postojao jedinstven stav prema svim bolesnicima nezavisno da li je bilo reči o somatskim, neurološkim ili duševnim poremećajima. Sve bolesti su se shvatale kao iracionalno uslovljene i stav prema njima je bio u skladu sa tadašnjim razvojem društva, tzv. period magije i magičnog mišljenja. Kasnije na osnovu iskustva spoznavali su se određeni etiološki faktori, što dovodi do istorijske faze koja se obično naziva megijisko-empirijski period. Kasnije je somatska medicina potpuno oslobođena od magije, iracionalnosti i medicina se ponaša prema zakonima biologije i medicinskih shvatanja. Oslobođanje od magije, iracionalizma, teologije i

sl. u psihijatriji je tekao veoma sporo. Ovaj proces još nije u potpunosti završen. Za to postoji više razloga: 1. Mozak kao visoko diferencirani organ je istorijski gledano najkasnije je naučno ispitan. Histochemija i neurofiziologija još uvek se intenzivno istražuje, a mentalni procesi su stvoreni tokom tokom evolucije ljudske aktivnosti, 2. Suvišan uticaj idealističke filozofije i religije, propagirajući stav o večnoj, božanskoj duši, koja kao takva i ne može da oboli, 3. Psihijatrija je sve više ukleštena između biologije (medicine) s jedne strane i magije, filozofije i teologije s druge strane. U jednom istorijskom periodu čak i istaknuti lekari su iznosili svoja dualistička shvatanja o nezavisnosti duše i mozga i nedokučivosti pojma duše. Kasnijim razvojem društva i to pre svega u robovlasničkom i feudalnom periodu značajno su poboljšane komunikacije između ljudi, što je dovelo ne samo do "osmoze" kultura i shvatanja, već i širenja informacija o do tada stečenim iskustvima i stavovima i o duševnoj bolesti. Primera za ovo ima mnogo u ljudskoj civilizaciji. Tipičan primer je širenje grčke kulture i stavova antičkih mislilaca u druge krajeve sveta i to prvo na mediteran, a kasnije preko arapa u današnju zapadnu Evropu i drugde. Slična situacija je sa kineskom i drugim starim kulturama i civilizacijama. Ovo širenje nije bilo ravnomerno. Otuda mnogobrojna iskustva iz drevne kineske i indijske kulture nisu dopirala do drugih delova sveta. Tako npr. u drevnoj Indiji je korišten u psihijatriji biljni lek Rauwolfije Serpentine, koji je tek polovinom 20. uključen u savremenu psihijatriju. Zbog toga se čitaocu može učiniti da su neki periodi u istoriji psihijatrije i/ili značajne ličnosti više puta navedeni u ovom tekstu, kao nepotrebno ponavljanje. Namera nam je bila da istaknemo važnost pojedinih epoha i/ili ličnosti koji su obeležili svoje vreme u različitim istorijskim trenutcima, ili su dali značajan doprinos psihijatriji u njenim pojedinim aspektima: kliničkim, dijagnostičkim, terapijskim, nozološkim i dr. Zbog toga se na prvi pogled stiče utisak o nekim ponavljanjima pojedinih ličnosti ili problema koji se odnose na istorijski pristup duševno obolelom čoveku. Da bi se bolje raumeo istorijski pristup duševno obolelom čoveku u pojedinim epohama u fus notama je dat kraći osvrt na neka arheološka, kulturna i socioekonomska događanja koja su značajno uticala na razvoj psihijatrije.

U pojedinim poglavljima hronološki ćemo dati kraći prikaz istorijskog razvoja psihijatrije i pristupa duševno poremećenom čoveku. Tekst predstavlja jedan oblik šireg dajesta, razgovora o psihijatriji gde će biti obuhvaćene važnije ličnosti, stvaraoci, događaji koji su svojim stvaralaštvom i znanjem doprineli da se određena shvatanja učvrste i prošire. Pisanje svakog istorijskog teksta je u principu veoma nezahvalan posao, pa i istorijskih aspekata psihijatrije. Nastojali smo da izbegnemo koliko je to bilo moguće da isključimo subjektivnost u mogućoj proceni značaja i doprinosa pojedinih ličnosti istorijskom razvoju psihijatrije, smanjivanje sopstvenih zabluda. Na srpskom govornom području postoji relativno obimna literatura i bibliografska građa istorije psihijatrije. Problem je što za razliku od nekih drugih sredina, ova građa nije dovoljno prikazana na jednom mestu, u obliku kraće monografije, što smo sebi postavili za cilj. Teško je proceniti da li su sve istorijske promene podjednako uticale na razvoj današnje savremene psihijatrije i još teže da se samo na osnovu istorijskih činjenica predvidi budućnost psihijatrijske nauke. Nastojali smo da u ovom tekstu izbegnemo jasnu polarizaciju velikana psihijatrije i drugih mislilaca na idealiste i materijaliste, da bi smo koliko je to moguće unapred izbegli sintagmu da jedne nazivamo reakcionarima, a druge naprednjacima u psihijatriji. Nema sumnje da su većina stvaralaca u psihijatriji bili stihijski materijalisti ili eklektici sa idealističkim ili materijalističkim shvatanjima. Sledeći ovaj princip na kraju teksta u vidu radne tabele dat je kraći prikaz važnijih datuma, ličnosti i njihovih istraživanja ili shvatanja koja su uticala na razvoj psihijatrije.

Mnoga pitanja su mi se nametala dok sam pripremao ovaj rukopis, kao npr. Šta je psihijatrija?, šta ona proučava kakva je njena uloga u sistemu nauke i u svetu u kome živimo. Odgovori su u početku bili jednostavi (verovatno pod utiskom nekih učitelja i eklektičkih udžbenika iz koji sam učio). Psihijatrija me je ličila na nedovršenu zgradu koja je građena po jedinstvenom planu, sastavljena od bezbroj cigli na kojima piše: duševna bolest je mistična, nepoznata, ličnost, mentalna poremećenost itd., a njen razvoj kao ravna linija u kojoj se stiču mnoge grane i grančice sa nazivima: psihodinamska, sudska, biološka, preventivna, komunalna, psihosocijalna, psihoanaliza itd. Znao sam za nesuglasice i neslogu između različitih struja u psihijatriji, koje su mi se činile više prividno nego stvarne, pre svega kao posledica nerazvijenosti, a koje će biti izglađene i otkolonjene daljnjim razvojem psihijatrijske misli. Nije li tako bilo i u drugim prvenstveno biološkim i prirodnim naukama. Moju veru u postepeno zbližavanje različitih grana psihijatrije koja su potkrepljavala dela Pinela, Grizingera, Krepelina, Frojda, Salivena, Froma i drugih pionira, koji su čini skoji su, činilo mi se, uspešno usklađivali različite vidike i područja. Činilo mi se da sam, pošto sam napisao nekoliko stotina stanica teksta istorije psihijatrije, postao manje sposoban da odgovorim na napred postavljena pitanja. Bio sam u nevolji. Koga da zamolim za pomoć, od koga da potražim savet, ko ima svetlo pri kojem se pokazalo ono što u svojoj uskosti i malenkosti ne mogu da sagledam? Ko drugi nego veliki psihijatri sveta i u našoj zemlji, živi autori različitih teorija i poimanja, dugogodišnji učitelji psihijatrije, pisci poznatih psihijatrijskih knjiga i oni koji su se bavili istorijskim pristupom duševno obolelom čoveku, govornici na plenarnim predavanjima na međunarodnim kongresima psihijatarata, oni koje psihijatrijska literatura svuda citira koji su u centru psihijatrijske nauke. Sa sastavljanjem ovog rukopisa tako reči razrešavam obećanje koje se godinama nisam usuđivao da ispunim. Izgledale su mi suviše velike teškoće problema kao i njegov prikaz; isuviše velika intelektualna odgovornost, bez koje se ne može obraditi ovakav predmet; najzad, isuviše nedovoljna moja naučna i stručna priprema. Što sam ipak prevazišao otpor i latio se ove teme, desilo se uglavnom stoga što se, s jedne strane, iz decenije u deceniju gomilalo moje iskustvo sa fenomenom sinhroniciteta, a sa druge strane, moja istraživanja istorije

psihijatrije, sve više su mi približavala problem i najzad zbog toga već desetak godina u mojim rukopisima tu i tamo nagoveštavam postojanje pomenutog fenomena, bez njegove bliže obrade. Želo bi da privremeno dokrajčim nezadovoljavajuće stanje pitanja, pokušavajući da povezano iznesem sve ono što se odnosi na istorijski pristup duševno obolelom čoveku. Ne bi trebalo da mi se prebaci uobraženost zbog toga što na sledećim stanicama postavljam neobične zahteve na račun otvorenosti duha i dragovoljnosti mojih čitalaca. Od njih se ne zahtevaju samo ekskurzije u tamne, podozrive i zabludama zašipljena područja ljudskog iskustva, već se i opterećuju mislenim teškoćama, koje sobom donosi tretiranje i rasvetljavanje jednog tako složenog predmeta kao što je istorija psihijatrije. Kako već svako može zaključiti listajući nekoliko stranica, ni u kom slučaju se ne radi o potpunom opisivanju i razrešavanju zamršenog činjeničkog stanja, već samo o pokušaju da se problem razvije tako da, ako ne svi ono bar mnogi njegovi aspekti i veze, postanu vidljivi a time da se, kako se nadam, otvori prilaz jednom još nepotpuno sagledanom problemu duševnog zdravlja kor istoriju ljudske civilizacije., koje je od velikog značaja pogled na psihijatriju danas i u budućnosti. Kao psihijatar i predavač na uvodnom predavanju istorije psihijatrije često sam dolazio u dodir sa ovim problemima i mogao sam da se uverim od kolikog su značaja za psihijatruvo ukupno iskustvo. Najčešće se radi o stvarima o kojima u svakodnevnom praktičnom radu i ne razmišljamo. Uvek iznova sam se čudio koliko mnošto pregalaca u oblasti mentalnog zdravlja je rešavalo četo puta i nemoguće probleme u psihilogiji i psihijatriji. Stoga moj ideo na ovom problemu nije zasnovan samo naučno, već i ljudski sećajući se s pijetetom mnogih velika psihijatrije kod nas i u svetu. Prilikom obavljanja moga rada uživao sam u interesovanju i delotvornoj potpori od strane velikog broja pojedinaca, koja pominjem u tekstu. Bio je potreban veliki napor da tekst predavanja specijalizantima iz psihijatrije i medicinske psihologije od nedkoliko destina stanica pretočim u knjigu. Želo sam da navedem veći broj činjenica, važnih događa i zaslužnih ličnosti. Iapk ova knjiga nije sveobuhvatna istorija psihijatrije. U pitanju je kratki prikaz istorije psihijatrije, jedna vrsta dajžesta koja ukazuje na važnije događaje, datume i imena zanačnih osoba koje su se posevetile istorijskom pristupu duševno poremećenom čoveku.

Na čitaocima je da daju svoj sud koliko smo uspeli u našim namerama da što je moguće objektivnije i sa dovoljno istorijski detalja uradimo mozaik istorijskih aspekata i razvoja savremene, naučne psihijatrije i uopšte pristupa psihijatrijskom pacijentu i u unapređenju mentalnog zdravlja u celini. Ovo je u toliko važnije jer je ovaj tekst posvećen jubileju naše najstarije psihijatrijeske institucije, Specijalnoj bolnici za neuropsihijatrijska oboljenja „Dr Laza K. Lazarević“ u Beogradu koja 2011 godine slavi 150-godišnjicu svog rada. U ovom tekstu izložena su iskustva, stavovi i mišljenja bojnih autora kojima se i ovog puta zahvaljujem za njihove brojne i dragocene tekstove sa nadom da sam ih korektno interpretirao i citirao. I konačno, doprinos koji mi je pružio najveće zadovoljstvo – saradnju sa mnogim odličnim i produktivnim i humanim studentima redovnih i poslediplomskih studija ii specijalizantima.

Sto pedeset godina deli nas od vremena od kada je počeo život najstarije psihijatrijske bolnice na prostorima Zapadnog Baklana Specijalne bolnice za psihijatrijska i neurološka oboljenja „Dr Laza K. Lazarević“. Ovaj tekst posvećujemo proslavi velikog dana srpske psihijatrije, proslavi jubilarne 150-godšnjice bolnice. Tekst je takođe posvećen devet decenija rada Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i 40-toj godišnjici rada u psihijatriji glavnog autora. Zahvaljujem se dr Budimiru Pavloviću, doktoru medcinskih nauka, istaknutom poznavaoцу istorije medine kod nas, upravniku Muzeja Srpskog lekarskog društva u Beogradu na dragocenim sugestijama u oblikovanu ovog teksta. Posebu zahvalnost dugujem akademiku prof. dr Vladeti Jerotiću, prof. Josifu Veselu, prof. dr Ljubomiru Eriću i proim. Dr sci med dr Budimiru Pavloviću koji su ovu knjigu pregledali u rukopisu i kao recenzeti preporučili za štampu. Zahvaljujem se dekanu Medicinskog fakulteta u Beogradu akademiku prof. Vladimiru Bumbašireviću i akademiku prof. dr Radoju Čoloviću, predseniku Srpskog lekarskog društva na toplim predgovorima u ovoj knjizi. Veliku zahvalnost dugujem svojim kolegama dr Dragiši Randeloviću i dr Srđanu Milovanoviću što svojim tekstovima sadržajno i stručno obogatili ovaj rukopis. Hvala svima koji su na bilo koji način doprineli pojavi ove knjige.

Beograd, Decembra 2009. god.

Prof dr Marko Munjiza

